



Eğitim Yönetiminde Kullanılan Temel İzleklerden İletişim Modellerinin İncelenmesi

Nurcan TUNA

MEB Eğitim Yöneticisi

tunanurcan59@hotmail.com, ORCID:0009-0003-9746-4003

Zeynelabidin ERTEKİN

MEB Eğitim Yöneticisi

zeynel_ertekin@hotmail.com, ORCID:0009-0003-9449-4311

Seyfali ŞENVER

MEB Eğitim Yöneticisi

seyfali.snvr.0@gmail.com, ORCID:0009-0003-0634-2757

Kemal SÜNGÜ

Sınıf Öğretmeni

kemal_sungu@hotmail.com, ORCID:0009-0000-3367-5248

Özet

İletişim kavramı ile ilgili çeşitli görüşler sunulmuş ve tanımlar yapılmıştır. İletişimin önemini ve yerini daha iyi kavrayabilmek için bu görüş ve tanımlara göz atmakta fayda vardır. İletişim diğer tanımları arasında bir kişi ya da bir şeyin başka bir kişiye/bir şeyeiçinden aktarımla, değış-tokuşa dönüşme, değışme süreci, iletiyi alanın belleğinin, iletiyi gönderenin beklentisine uygun yanıt verecek biçimde uyarılması ve kaynaktan çıktıktan sonra iletiyi alan için bir uyarı olan davranış şekli olarak ifade edilen tanımı bulunmaktadır. İletişim, kısaca, iki birim arasında birbiriyle ilişkili mesaj alışverişi olarak tanımlanabilir. Birbirleriyle karşılıklı mesaj alışverişi yapan insan, hayvan ya da makinenin her birine iletişim birimi adı verilmektedir. İletişim konusuna 1945 sonrasına kadar fazla bir ilgi söz konusu

olmamıştır. Deneysel çalışmaların ardından ABD’de savaş sonrası dönemde iletişim biliminin varlığı tartışılmaya başlanmıştır. 1950’den başlayarak 1960’lara kadar geçen 10 yıl iletişim modelleri oluşturma çabaları açısından önemli sayılmaktadır. Johnson ve Klare göre, iletişim hakkındaki düşüncelerini model biçiminde formüle etmek üzere sosyal bilimcileri ilk harekete geçiren kişi bir matematikçi olan Claude Shannon’dur. İkinci model, psiko-dilbilimci C.E. Osgood’un fikirlerine dayanmaktadır ve 1950’lerin başında kitle iletişim araştırmacısı Wilbur Schramm tarafından sunulmuştur. Üçüncü model F.E.X. Dance’in ileri sürdüğü sarmal modeldir. Bu modeller, iletişimi temelde A’dan B’ye ileti aktarımı olarak görmektedirler. Sonuçta bu modellerin başlıca ilgi alanlarını, bir iletinin gönderilmesi süreciyle ilişkili olan araç, kanal, aktarıcı, alıcı, gürültü ve geri besleme terimleri oluşturmaktadır. Bu yaklaşım iletişimi bir süreç olarak değil, anlamın oluşturulması olarak ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Yönetimi, İletişim, İletişim Modelleri

Investigation of Communication Models from the Basic Tracks Used in Education Management

Abstract

Various opinions about the concept of communication were presented and definitions were made. It is useful to take a look at these views and definitions in order to better understand the importance and place of communication. Other definitions of communication include the transfer of a person or thing to another person/thing, the transformation into an exchange, the process of changing, the stimulation of the memory of the message recipient to respond in accordance with the sender's expectation, and the definition expressed as a form of behavior that is a stimulus for the recipient of the message after Decoupling from the source. Communication, in short, can be defined as the exchange of Decoupled messages between two units. Each human, animal or machine that exchanges mutual messages with each other is called a communication unit. There was not much interest in the subject of communication until after 1945. After experimental studies, the existence of communication science in the post-war period in the United States began to be discussed. the 10 years from 1950 to the 1960s are considered important in terms of efforts to create communication models. According to Johnson and Klare, the first person who moved social scientists to formulate their ideas about communication in the form of a model was Claude Shannon, a mathematician. The second model is psycholinguist C.E. It is based on Osgood's ideas and was presented by mass communication researcher Wilbur Schramm in the early 1950s. The third model is F.E.X. It is the spiral model that Dance puts forward. These models basically see communication as the transfer of messages from A to B. As a result, the main areas of interest of these models are the vehicle, channel, transmitter, receiver, noise and

feedback terms related to the process of sending a message. This approach treats communication not as a process, but as the creation of meaning.

Key Words: Educational Management, Communication, Communication Models

Giriş

Eğitim yönetiminde kullanılan temel izleklerden olan ve gittikçe daha bilimsel bir yaklaşım ile ele alınmaya başlanan iletişim kavramı ve sistemi yavaş yavaş daha sistematize ve kuramsal bir açıklamaya ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu amaçla ortaya çeşitli modeller atılmıştır (Eynon, 2022).

İletişim konusuna II. Dünya Savaşı sonrasına kadar fazla bir ilgi söz konusu olmamıştır. Amprik çalışmaların ardından ABD’de savaş sonrası dönemde iletişim biliminin varlığı tartışılmaya başlanmıştır (Hadri, 2016).

1950’den başlayarak 1960’lara kadar geçen 10 yıl iletişim modelleri oluşturma çabaları açısından önemli sayılmaktadır. Johnson ve Klare göre, iletişim hakkındaki düşüncelerini model biçiminde formüle etmek üzere sosyal bilimcileri ilk harekete geçiren kişi bir matematikçi olan Claude Shannon’dur (Dedeoğlu, 2018).

İkinci model, psiko-dilbilimci C.E. Osgood’un fikirlerine dayanmaktadır ve 1950’lerin başında kitle iletişim araştırmacısı Wilbur Schramm tarafından sunulmuştur. Üçüncü model F.E.X. Dance’in ileri sürdüğü “sarmal” modeldir (Dedeoğlu, 2018).

Bu modeller, iletişimi temelde A’dan B’ye ileti aktarımı olarak görmektedirler. Sonuçta bu modellerin başlıca ilgi alanlarını, bir iletinin gönderilmesi süreciyle ilişkili olan araç, kanal, aktarıcı, alıcı, gürültü ve geri besleme terimleri oluşturmaktadır. Bu yaklaşım iletişimi bir süreç olarak değil, anlamın oluşturulması olarak ele almaktadır (Türkoğlu, 2021).

Mesajlar (alıcı verici tarafından) kişiler arası ağlar aracılığı ile yapılandırılmakta ve süzölmektedir. Whorf ve Sapir dilin insanın dünyayı nasıl algıladığını etkilediğini ve kelimelerin gerçeği ifade ettiğini vurgulamıştır (Dedeoğlu, 2018).

Her birey alıcı ve verici yetenekleri ile tam olarak bir iletişimsel sistem olup ve her bireyin kendi

tecrübeleri sembollerin (sözlü ya da sözlü olmayan işaret ve mimikler) anlamını belirlemeye yardımcı olmaktadır. Başka bir deyişle kelimeler ancak söz konusu kişisel tecrübeleri mesajı yorumlamaya yönelik bir bütünlük oluşturuyorsa anlamlı olmaktadır (Eynon, 2022).

Gönderici ve alıcı iletişimin olabilmesi için benzer tecrübeleri paylaşıyor olması gerekmektedir. Kişiler gelen mesajları seçerek dikkate almakta ve tepkilerini geçmiş ve gelecekteki olası olaylara ilişkin tecrübelerine dayandırmaktadırlar (Dedeoğlu, 2018).

Bu modellerden en çok bilinenlerinden bir de Shannon ve Weaver tarafındangelştirilmiş olan grafik modeldir.

İletişim Kavramı

Eğitim yönetiminde kullanılan temel izleklerden iletişim kavramı ile ilgili çeşitli görüşler sunulmuş ve tanımlar yapılmıştır. İletişimin önemini ve yerini daha iyi kavrayabilmek için bu görüş ve tanımlara göz atmakta fayda vardır (Koç, 2023).

İletişim diğer tanımları arasında “bir kişi ya da bir şeyin başka bir kişiye/bir şeyeiçinden aktarımla, değiş-tokuşa dönüşme, değişme süreci, iletiyi alanın belleğinin, iletiyi gönderenin beklentisine uygun yanıt verecek biçimde uyarılması ve kaynaktan çıktıktan sonra iletiyi alan için bir uyarı olan davranış şekli” olarak ifade edilen tanımı bulunmaktadır (Eynon, 2022).

İletişim, kısaca, iki birim arasında birbiriyle ilişkili mesaj alışverişi olarak tanımlanabilir. İletişim olabilmesi için sadece mesaj alışverişi ya da iki yönlülük yeterli olmaz. Alınan ve verilen mesajların birbiriyle ilişkili olması da gerekmektedir. Eğer bu yoksa iletişim aksamaktadır (Dedeoğlu, 2018).

Bu bağlamda iletişim, insanın kendisine yönlendirmek ve değişen gereksinimleri karşılamak için, çevreden gelen uyarıları eleyerek, düzenleyerek etkin bir anlamlandırma ve bunu paylaşma çabasıdır (Mayes, 2001).

İletişimin temel amacı bilgilenmek, ikna etmek, bilgilendirmek ve yönetmek olarak düşünülebilir (Koç, 2023).

İletişim, aynı zaman toplumsal yaşamı olanaklı kılmaktadır, bu nedenle toplumsal yaşamın temeli

olma konumundadır. İletişim olmadan insan toplumunun var olması güç olurdu. Buna bağlı olarak tüm insan toplumları birbirleriyle ilişkili iletişim ağlarına benzetilebilir (Eynon, 2022).

Bununla birlikte, iletişim etkinliğinin değişik katmanlarından söz etmek etkinliğin işleyişini kavrama açısından işlevsel bir önem taşımaktadır (Dedeoğlu, 2018).

Tablo 1: Bir Toplumsal İlişkiler Sistemi Olarak İletişim

Kişiler Arası İletişim	Grup İlişkilerinin Yapısına Göre	Kullanılan Kanallara ve Araçlara Göre	Kullanılan Kodlara Göre	Zaman ve Mekan Boyutlarına Göre
- Grup İletişimi	- Biçimsel olmayan (informel)	- Görsel İletişim	- Sözlü İletişim	- Yüz yüze İletişim
- Örgüt İletişimi	- yatay İletişim	- İşitsel İletişim	- Yazılı İletişim	- Yazılı İletişim
- Toplumsal İletişim	- Biçimsel (formel)	- Görsel İletişim		
- Grup İletişimi	- dikey İletişim	- İşitsel İletişim		

		- Dokunma ve İletişim -Telekomünikasyon - Kitle İletişimi - Doğal Araçlarla İletişim - Yapay Araçlarla İletişim		
--	--	---	--	--

Yukarıda bahsedilen unsurların yanında iletişim konusunda farklı tanımlar yapıla gelmiştir. Bu tanımlardan bazılarını şöyle sıralanabilir.

Gerbner, iletişimi “gönderiler aracılığıyla kurulan sosyal etkileşim” olarak tanımlarken Thedororson, iletişim tanımında “iletişim enformasyon, düşünce tutum veya duyguların bir kişiden veya bir gruptan ötekine değişmez semboller yoluyla iletilmesidir.” ifadesine yer vermektedir (Hadri, 2016).

Kısacası iletişim bir süreç içerisinde gerçekleşen bir olaydır. Bu süreç içerisinde kod, kodlama, kod açma, yorumlama, geri iletişim yer almaktadır. Bahsedilen bu tanımlar çerçevesinde

gönderme ve alma eylemleri ve gönderici ve alıcı ilişkisi unsurları farklı iletişim kuramcıları tarafından bir dizi iletişim modelleri ile ifade edilmeye çalışılmıştır (Dedeoğlu, 2018).

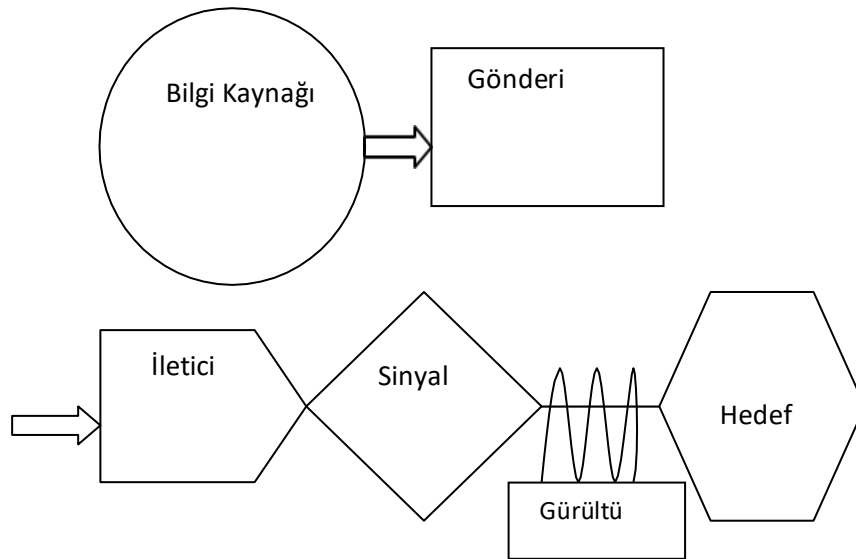
BİR TEMEL İZLEK OLARAK İLETİŞİM MODELLERİ

1.Shannon ve Weaver Modeli

Warren Weaver tarafından oluşturulan grafik model davranış bilimciler ve dilbilimcilerce kıyaslamalı olarak kullanılmıştır. İletişim burada tek yönlü düz çizgisel bir süreç olarak tanımlanır (Magagula, 2023).

Şekil 1’de Shannon ve Weaver’a ait Doğrusal (Linear) Aktarım Modeli görülmektedir.

Şekil 1: Shannon ve Weaver Doğrusal Gönderi Aktarımı Modeli



DeFleur, Shannon ve Weaver'ın modelini üretilen ve alınan gönderinin anlamları arasındaki ilişkiyi tartışarak daha da geliştirir (Magagula, 2023).

DeFleur, iletişim sürecinde “anlamın” “gönderiye” dönüştürüldüğüne dikkati çeker ve ileticinin “gönderiyi” nasıl “enformasyona” dönüştürdüğünü, bu enformasyonun daha sonra nasıl bir kanaldan (örneğin bir kitle iletişim aracı) geçtiğini açıklamaktadır (Magagula, 2023).

Gönderiyi alan kişi “enformasyonu” “gönderi” olarak açılar, bu gönderi hedefe vardığında “anlama” dönüşmektedir. İki “anlam” birbiriyle ilişkili ise, sonuçta iletişim meydana gelmektedir (Magagula, 2023).

Diğer bir iletişim modeli ise Osgood ve Schramm tarafından geliştirilen “Dairesel Model”dir.

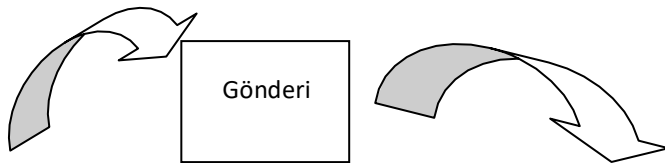
2.Osgood ve Schramm Modeli

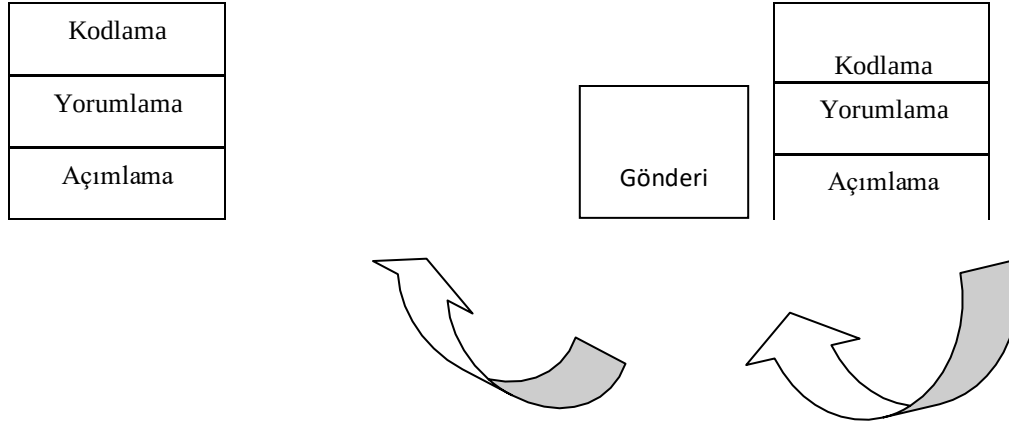
Osgood ve Schramm’ın Dairesel Modeli E. Osgood tarafından başlatılmış ve Wilbur Schramm tarafından tamamlanmıştır. Shannon modeli düz çizgisel olarak tanımlanabilirse, Osgood-Schramm modeline de tamamıyla dairesel denebilir (Yung, and Chi, 2010).

Shannon ve Weaver kaynak ve iletici ile ayrıca alıcı ve hedef arasında bir ayırım yapmaktadır. Bir diğer deyişle, iki işlev sürecin iletme ucunda, diğer ikisi de alıcı ucunda yerine getirilmektedir (Yung, and Chi, 2010).

Schramm-Osgood’un modelinde iletici ve alıcılardan söz edilmese bile hemen hemen aynı işlevler meydana getirilir. Taraflar eşit olarak tanımlanır, aynı işlevleri yerine getirmektedirler. Bu işlevler kodlama, açıklama ve yorumlamadır (Yung, and Chi, 2010).

Şekil 2: Osgood ve Schramm Modeli





Yüzeysel olarak kodlama işlevi iletim işlevine, açıklama işlevi de almaya benzemektedir. Schramın ve Osgood'un yorumlama işlevi Shannon ve Weaver'ın modelinde kaynak ve hedef tarafından yerine getirilmektedir (Yung, and Chi, 2010).

Dance'ın Sarmal modeli iletişim açısından daha fazla etkileşim ve sürdürülebilirlik arz ettiği düşünülmektedir (Yung, and Chi, 2010).

3.Dance'ın Sarmal Modeli

İnsanı pasif bir yaratık olarak gören diğer birçok modelin aksine Dance'ın modeline ilişkin en önemli ayrıntı insanın iletişimde bulunurken faal, yaratıcı, bilgi (enformasyon) saklayabilir olmasıdır (Cengiz ve Tüzüm, 2023).

Gittikçe daha karmaşık hale gelen iletişim araçları ve bu süreç içerisinde gerçekleşen iletişim sibernetik biliminin etkisiyle farklı bir model ile açıklanma gereği orta koymuştur (Cengiz ve Tüzüm, 2023).

4.Sibernetik Model

Bu model, Wiener'in çalışmalarından doğan sibernetik (cybernetics) kavramının, Molestarafından iletişim alanına uyarlanmasına dayanmaktadır (Akıllı, 2017).

Sibernetik iletişim teorisine göre mesaj, her şeyden önce, verici tarafından işaretler repertuarından

alınan öğelerin düzenlenmiş bir dizisidir (sequency) (Akıllı, 2017).

Çeşitli modeller ile tanımlanan iletişim, teknolojik ilerlemeler ile birlikte hızlanan bilgi edinme, paylaşma, saklama, iletme ve bilgiye erişim süreçlerine tanık olmuştur. Bu süreçler bir bütün halinde iletişimin özünü oluşturmaktadır (Akıllı, 2017).

Sonuç

Eğitim yönetiminde kullanılan temel izleklerden iletişimin; kişinin içinden kendi kendine, başkalarıyla sözcüklerle/simgelerle gerçekleşen ve her iki durumda da sözel ya da simgesel iletilerin aktarımı yanında bireylerde içten yol açtığı tüm psikolojiktepkilerle belirlenen katmanları bulunmaktadır.

İletişimde içerik ve ilişki düzeyleri bulunmaktadır. İleti bir yönüyle bir bilgiyi/haberi aktarmaktadır. Doğru ve yanlış, geçerli ve geçersiz de olsa iletebilir her bilgi, içeriğin konusunu oluşturabilmektedir. Bu iletinin bildirme (indication) yönüdür.

İletinin Yeterlik ifadesi (ordre) yönü ise, içeriğin nasıl anlaşılması gerektiğini, başka deyişle iletişimde yer alan tarafların arasındakiilişkiyi belirlemektedir.

İletişim, insan yaşamının tüm etkinlikleri bağlantılıdır. Böylece iletişim her zaman her yerde vardır, toplumsaldır ve anlamların paylaşımıdır. Temel amacı insanın çevresi üzerinde etkili olma isteğidir ve değişik katmanlarda gerçekleşen bir etkinliktir.

Bir toplumsal ilişkiler sistemi olarak iletişim kişilere, grup ilişkileri yapısına, kullanılan kanallara, kodlara ve zaman ve mekana göre yöntem, konum ve araçlar açısından farklılıklar göstermektedir.

Örneğin kullanılan araçlara ve kanallara göre işitsel ve görsel olarak gerçekleşen iletişim kullanılan kodlara göre yazılı ve sözlü olarak gerçekleşmektedir. Ne şekilde olursa olsun iletişim toplumsal yapı içerisinde anlam ve ihtiyaca göre belirlemek ve gerçekleşmektedir.

Tek bir kişi, grup ya da konum için tek bir iletişim yöntemi ya da aracı belirlemek yanlış olmaktadır. En basit anlamda bir kaynak ve hedef birimleri arasında gerçekleşen iletişim toplumsal anlamda çeşitlilik ve farklılıklar göstermektedir.

Toplumun bütün bireyleri arasında sürekli gerçekleşen iletişim farklı katmanlarda ve araçlarla

tekrarlanmakta ve işlevsel bir etkileşim türüne dönüşmektedir. Bu etkileşim çok yönlü ve çok kanallı bir şekilde birçok araç yanında insani ve teknolojik öğeler kullanılarak sürdürülmektedir.

Kaynakça

Akıllı, G. Kaplan. “User Satisfactt,on Evaluation of an Educational Website”. The Turkish Online Journal of Educational Technology –volume 4 Issue 1, Article II, 2017

Aydın, D. E. Bilişim Toplumu.Beta Basım Yayım, İstanbul, 2019.

Balaban, Erdal. Bilişim Sistemlerinin İşletmelere Sağladığı Katkıların Ölçülmesi. Türkiye Bilişim Derneği 20.Kurultay Bildirileri. 01-07.09.2021.

Cengiz, Emrah and Tüzüm, Murat. Distribution Channels Training Through Web- based Applications and a Sample Training Model for Distribtion Channels, M.Yalvaç ve S.Gülseçen (Eds) In “First International Conference on Innovations in Learning for the Future: e-Learning”. İstanbul, Turkey, October 26-17, 2023, Proceedings, İstanbul University Rectorate Publication No:4551, 2023.

Dedeoğlu, Gözde. Etik ve Bilişim. Türkiye Bilişim Derneği Yayınları, Ankara, 2001. Dulaney, S.G. How to Be a Successful Online Student.Blacklick. OH, USA: McGraw-Hill Professional, 2018

Eynon, Rebecca. The Use of The Internet in Higher Education: Academics’ Experiences of Using Icts for Teaching And Learning. Oxford Internet Institute, University of Oxford, Oxford, UK, December 2022.

Hadri, Gökçen. Yönetim Bilgi Sistemleri Analiz ve Tasarım Perspektifi. Epi Yayıncılık, Ankara 2016.

Koç, Mustafa. “Individual Learner Differences In Web-based Learning Environments From Cognitive, Affective and Social-cultural Perspectives”. Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE October 2023 ISSN 1302- 6488 Volume: 6 Number: 4 Article: 2, URL:<http://tojde.anadolu.edu.tr/tojde20/pdf/Volume6Number4.pdf> (12.07.2023)

Magagula, M.C.and Ngwenya, P.A. “Comparative Analysis of the Academic Performance of Distance and On-Campus Learners”. University of Swaziland, TOJDE 2023, Volume 5, Number 4. URL:<http://tojde.anadolu.edu.tr/tojde16/index.htm> (01.07.2023)

Mayes, Terry. The Technology of Learning in a Social World Roger Harrison (Editor) In “Supporting Lifelong Learning: Perspective on Learning”. Volume 1.Florence, KY, USA: Routledge, 2001.

Türkoğlu, Recep. “İletişimde Bilişim Destekli Eğitim” Türkiye Bilişim Derneği, sayı 81, Mart 2021, URL:http://www.tbd.org.tr/index.php?module=bilisim&page=show_content&content_id=424 (21.06.2003)

Yung, L.C.-and Chi, Cheung. Shing. Modelling and Analysis of Web-Based Courseware Systems, Anil Aggarwal (Editor). In Web-Based Learning and Teaching Technologies: Opportunities and Challenge. Hershey, PA, USA: Idea Group Publishing, 2010.